

Sammanbunden närvaro

Om umgänge på distans och medieväxling mellan familjemedlemmar

Amelie Hössjer, Uppsala Universitet

Distributed interaction – mediated interaction between individuals in different geographical places – has become increasingly common in today's society. This applies not only to contacts of a more transitory nature such as various Internet chat rooms. Even in families – social formations normally associated with intimacy, closeness and duration – distributed interaction has increased significantly (Findahl 2009, 35). From an extensive set of interview data (60 interviews) this article closely examines the interaction and its contextual conditions in primarily two different family constellations. From a so-called thick description perspective the article focuses on what the interactional role of distributed family communication is when the interaction is predominantly mediated. Based on the use of different communication channels (texting, email, Skype, telephone calls and face-to-face interaction) the article investigates how interaction takes place. The findings show that the interaction can be described as a continuous conversation where relational aspects emerge as a key motivator. The communication also appears to be less tied to one channel (mobile phone) than previous research suggests. Further, there is little difference in the way communication is realized between people more permanently separated and those that meet more or less daily, which points to the central role of mediated communication in people's lives today.

Keywords: communication, distributed interaction, ethnography, family context, mediation

I dagens samhälle har ett så kallat *distribuerat umgänge* fått en allt större roll (Christensen 2009; Suthers & Medina 2011, jfr även Byam 2011; Lenhart *et al.* 2010). Vad som avses är en medierad interaktion mellan individer som geografiskt befinner sig på olika platser. Denna interaktion inbegriper inte bara kontakter av mer flyktig och tillfällig karaktär, som exempelvis i olika chattforum på Internet. Också i familjer – sociala konstellationer som traditionellt förknippas med intimitet, närhet och varaktighet – har förekomsten av ett distribuerat umgänge ökat markant (Findahl 2009, 35).

Ökningen av ett distribuerat umgänge med koppling till en familjekontext innefattar bland annat konstellationer där föräldrarna har separerat. Barn och vuxna delar inte alla dagar genom platsbunden kontakt (jfr Altenstedt 2004, 74; Ballagas *et al.* 2009, 321 f.). Kommunikation sker via telefon, sms och Internet (*ibid.*). Men ökningen av distribuerade umgängesmonster avser också kärnfamiljer (Christensen 2008). Kommunikation mellan familjemedlemmar på olika platser ingår så att säga som en etablerad del av hur det ”distribuerade samhället” ser ut. Familjemedlemmar arbetar, studerar, ägnar sig åt olika intressen och har en vardag som på olika sätt går omlott (Berggren 2000; Nilsson 2000; Redelius 2002). Det gäller både en mer stadigvarande fysisk uppsplittring bunden till en geografisk fjärrmiljö med familjemedlemmar boende exempelvis utomlands och en mer tillfällig i den geografiska närmiljön när individer under en dag är skilda åt på grund av jobb, skola och aktiviteter.

Inom kommunikationsforskningen har hemmet setts som den primära platsen för att studera familjens interaktion. Forskningen har gällt kommunikation vid middagsmåltider, samspel mellan barn och vuxen vid lek, arbete med läxor och liknande (Bjar & Liberg 2003; Edlund, Erson & Milles 2007; Laforest 2002; Voorhis 2011). Fokus har legat på interaktion

i enskilda aktiviteter – inte på det kommunikativa flöde som uppstår över till exempel en dag när individer växlar mellan olika verksamheter som skola, arbete och fritidsaktiviteter samt mellan olika kanaler (Fiese *et al.* 2002). Trots en tilltagande mediernas mobilitet som medger stora möjligheter att låta kommunikationen sträcka sig mellan olika kontexter (jfr Bengtsson 2007, 35; se även Bellander 2010; Goodwin 2007) vet vi inte mycket om hur denna mobila interaktion i praktiken ser ut.

Denna artikel behandlar frågan om distribuerat umgänge knutet till en kärnfamiljskontext. I uppgiften ingår att belysa de eventuella skillnader som uppträder i hur kommunikationen realiseras mellan familjemedlemmar som huvudsakligen *umgås på distans* (mer renodlad medierad interaktion) och familjemedlemmar där den medierade kontakten varvas med dagliga kontakter i hemmet *ansikte mot ansikte* (mindre renodlad medierad interaktion). Målet är att studera det löpande kommunikationsflödet i olika kanaler (sms, e-post, telefonsamtal, Skype etc.) och att diskutera flödet i förhållande till när kontakten är mer respektive mindre renodlat medierad. I kontrast till de studier som finns rörande distribuerat umgänge (för översikter se Christensen 2008 och Wajcman, Bittman & Brown 2008) strävar artikeln efter att undvika det ensidiga fokus som hittills rått på mobiltelefoni. Inriktningen är i stället att (1) diskutera hur kommunikation i *olika kommunikationskanaler* samspelar innehållsligt och interaktivt när de kontextuella förutsättningarna skiljer sig åt vad gäller graden av medierad kontakt samt (2) att problematisera *vilken funktion* olika kanaler fyller i den inbördes kontakten.

Analytiskt perspektiv

Artikeln bygger primärt på en analys av interaktionen i två konstellationer av familjemedlemmar: mor–dotter respektive mor–son, på basis av intervjuer. Individerna är handplockade ur ett större empiriskt material. Detta intervjumaterial används i artikeln som ett vidgande sekundärmaterial för att stödja iakttagelser i artikelns huvudanalys. Valet att i artikeln lägga primärt fokus på ett begränsat antal individers berättelser skall

ses i ljuset av en strävan efter att åstadkomma en mer djupgående analys – en *fylld kontextuell beskrivning* av hur människors användning av olika kommunikationskanaler i vardagen kan se ut. Denna typ av så kallad *thick description* har som syfte att erbjuda en rik och kontextualiserad förståelse utifrån det studerade materialet.

Begreppet *thick description* härrör från den antropologiske forskaren Clifford Geertz i *The Interpretation of Cultures* (1973, 3 ff.) som lånade det från den brittiske filosofen Gilbert Ryle (1971). Syftet var att beskriva innebörden i kvalitativt forskningsarbete. Begreppet utvecklades sedan av sociologen Norman K. Denzin och knöts av honom i *Interpretive Interactionism* (1989) tydligare till en kontextuell ram. Han skriver:

A thick description [...] does more than record what a person is doing. It goes beyond mere fact and surface appearances. It presents detail, context, emotion, and the webs of social relationships that join persons to one another. Thick description evokes emotionality and self-feelings. It inserts history into experience. It establishes the significance of an experience, or the sequence of events, for the person or persons in question. In thick description, the voices, feelings, actions, and meanings of interacting individuals are heard. (Denzin 1989, 83)

Olika forskare har pekat på vikten av att beskriva det studerade beteendet i förhållande till sin specifika kontext som en del i vad *thick description* innefattar (Holloway 1997; Ponterotto 2006; Ponterotto & Grieger 2007; Schwandt 2007). Med kontext avses i dessa arbeten ett specifikt mindre socialt sammanhang (som ett par eller en familj) eller ett större (som ett visst samhälle), där inriktningen är att ge beteenden en innebörd som sträcker sig bortanför det som kan uppfattas som ytliga fakta. I detta ligger å ena sidan att fånga historiken bakom och samspelet mellan olika typer av händelser, å andra sidan att relatera beskrivningen till hur olika beteenden kan knytas till olika känslor och tankar hos de inblandade (Ponterotto 2006, 543).

Distribuerat umgänge enligt tidigare forskning

Enligt tidigare forskning handlar distribuerat umgänge (relaterat till mobiltelefoner) i en familjekontext primärt om vardagskoordinering kopplat till sådant som att handla mat och bestämma eller ändra överenskommelser av olika slag (Haddon 2004; Ling 2004; Southerton 2003; 2006; Wajcman 2008). Denna forskning har kritiserats för att alltför ensidigt fokusera på begränsade aspekter av vad umgänge mellan familjemedlemmar – föräldrar och barn – i grunden går ut på. Christensen pekar på de nya typer av relationer som råder mellan familjemedlemmar jämfört med de som rått i tidigare generationer. I jordbrukssamhället var barn en viktig del av det som bar upp familjens välfärd. Unga människor fungerade som arbetskraft och som en garanti för en tryggad ålderdom för föräldrarna. I dagens samhälle har det skett en ”psykologisering” av barn- och ungdomen, där föräldrarnas roll i första hand är att stödja barnen i en personlig utveckling i anslutning till sådant som skolgång och olika aktiviteter (Christensen 2008, 307).

Olika forskare har lanserat begrepp för att beskriva den typ av modernt föräldraskap det här är fråga om. Det handlar om beskrivningar av föräldrar som kontinuerligt finns till hands för sina barn – också när parterna befinner sig på olika platser: *remote parenting* eller *remote mothering*; det senare med betoning av en könsdimension (Navarro & Rakow 1993; Vestby 1996). I beskrivningen av modernt föräldraskap – och i nära relationer mer generellt – intar just tanken på själva tillgängligheten en framträdande roll. Christensen (2009) lanserar efter Licoppe (2004) (fritt översatt) begreppet *sammanbunden närvaro* (connected presence) för den typ av tillgänglighet som en individ uppvisar genom den medierade närheten som skapas via ett kommunikationsmedium; också när personen i andra avseenden är rumsligt frånvarande. Tidigare forskare (Cutler 1995; Turkle 1995) har mer betonat den uppdelning mellan olika miljöer som råder vid kommunikationen (distributed presence). I kontrast till dessa forskare talar Licoppe (2004, 138) om en fortlöpande konversation (continuous conversation) som upprätthålls och blir möjlig genom

olika kanaler (fasta och mobila telefonsamtal samt sms). Denna konversation sträcker sig mellan olika miljöer och rör sig mellan olika kommunikationsformer. I kontakten mellan individer befästs relationer genom serier av sådana interaktionstillfällen, där var och en av dessa "reactivates, reaffirms and reconfigures the relationship" (ibid., 145). Det är också så som jag i det följande närmar mig flödet för de studerade personerna på basis av insamlad empiri innefattande användningen av ett brett spektrum av olika kanaler.

I den forskning som rör människors användning av och växling mellan *olika* kommunikationsmedier finns en tendens att behandla frågan om valet av kommunikationskanal (e-post, telefon etc.) i generaliserade termer. Olika kommunikationsalternativ beskrivs ur ett mer övergripande perspektiv (allmänna användningsområden) knutet till en ibland ganska stark fokusering på kanalernas tekniska begränsningar, där diskussion om funktion och innehåll knyts till tekniska villkor (jfr t.ex. Feaster 2009; Ramirez *et al.* 2008) och där situationella aspekter får ett tämligen litet utrymme.

Material

Underlaget för den följande diskussionen utgörs av data relaterade till tre individer: en medelålders universitetsanställd kvinna (Mona, 56 år) och hennes två relativt vuxna barn. Bland de senare båda individerna ingår en från hemmet utflyttad vuxen dotter utan egen familj som bor och studerar utomlands (Frankrike) (Ditte, 27 år) och en hemmaboende son som just avslutat sista året på gymnasiet (Svante, 19 år). Analysen utgår från den inbördes medieanvändningen och interaktionen i konstellationen mor och dotter samt mor och son. Däremot förs inte någon diskussion om den interaktion som uppträder mellan de båda vuxna barnen. Inte heller förs någon sådan diskussion rörande interaktionen i förhållande till fadern i familjen, vilken arbetar som läkare på ett närsjukhus.¹

Mellan mor och dotter är kontakten huvudsakligen medierad (med undantag för de fåtal fall då mor eller dotter besöker varandra, cirka en

gång per halvår). Mellan mor och son är interaktionen potentiellt sett både medierad och icke-medierad. Det handlar om en variation inom loppet av en och samma dag efter den möjlighet som finns till interaktion ansikte mot ansikte beroende på om personerna befinner sig borta från hemmet eller inte, träffas på stan eller liknande.

Materialet utgörs av intervjuer. Varje intervju innefattar en samtalslängd på ca 90 minuter. Frågetillfällena har varit semistrukturerade. Inledningsvis ställdes ett antal kortare frågor rörande ålder, sysselsättning och liknande. Inriktningen har i övrigt varit intervjupersonernas ostörda berättande, där tyngdpunkten legat på stora vittomfattande frågor av grandtour-karaktär knutet till två huvudteman – *användning* av olika kommunikationskanaler och denna användnings *funktion*.

Kan du beskriva hur kontakten med ... ser ut. Kan du berätta hur ni har kontakt under en dag/vecka? Vilken funktion skulle du säga att kontakten fyller? Vad använder ni de olika medierna till? När äger kommunikationen rum? Hur ser era relationer ut kopplat till den löpande dialogen? Vad vill du/ni uppnå? Vad betyder det för kontakten att du träffar ... live bara ibland/dagligen?

Resultatet har blivit ett omfattande material med berättande svar rörande personernas användning av olika kommunikationskanaler där individerna som en del av intervjuerna också ger egna exempel på hur interaktionen ser ut genom att läsa upp, visa fram utsnitt ur dialoger eller hänvisa till bilder (från Skype).

Samtliga intervjuer har spelats in digitalt som ljudfiler, vilka transkriberats och samtliga personer har godkänt att materialet används för forskningsändamål. En omständighet som bör hållas i minnet är att materialet varierar i andra avseenden än beträffande typen av distribuerad kontakt (genus, ålder). Till detta kommer att varje relation på ett socialt plan kan väntas ha egna särpräglade egenskaper. Dessa förhållanden inverkar naturligtvis på möjligheten att dra långtgående slutsatser i ett material som

knyts till ett fåtal individer. Dessa omständigheter vägs i artikeln upp av det större intervjumaterial som materialet med Mona, Ditte och Svante är en del av.

Totalt rör det sig, med sekundärmaterialet inräknat, om ett material bestående av 60 transkriberade (semistrukturerade) intervjuer där individer beskriver sin användning av olika kommunikationskanaler i nära relationer (parförhållande, familjrelation). Individerna i detta större material representerar personer i olika åldrar, både kvinnor och män, med olika utbildning och yrkesinriktning (för mer ingående beskrivning av det större materialet se Hössjer 2010). Bakgrunden för primärmaterialets individer (akademisk bakgrund) sammanfaller med det som är en av de dominerande sociala bakgrunderna i det större materialet. Informanterna i primärmaterialet kan i så måtto sägas spegla sociala strukturer som är synliga i sekundärmaterialets vidare kontext av olika individer.

I artikeln citeras intervjupersoner och hänvisas till personer i olika citat. Alla namn som nämns i dessa sammanhang är fingerade. I de fall där ett längre citat inte knyts till en namngiven person är citaten hämtade från sekundärmaterialet. Transkriptionen innebär en skriftspråksanpassning av personernas svar. Följande förkortningar används i denna transkription:

- [text] = ordförklaring/förtydligande kommentar.
- Tre punkter: personen avbryter en tanke.
- Tre punkter inom snedstreck i citat: del av intervju som inte återges.
- VERSALT = betoning.

En genomgång av några för analysen centrala begrepp föregår diskussionen av hur olika förutsättningar formar valet av kanal och interaktion på olika sätt.

Begrepp som används i analysen

Nyckelbegreppet i den följande analysen är *interaktionshändelse*. Som interaktionshändelse beskrivs varje händelse i skrift eller tal där individer interagerar inbördes och där andra tilldragelser utspelat sig emellan eller där den yttre situationen ändrats i något avgörande avseende, till exempel genom övergång till en ny kommunikativ kanal genom växling från sms till interaktion via Skype.

Begreppet interaktionshändelse är influerat av den engelska skolbildningen *new literacy studies* (literacy event; Heath 1983); en skolbildning som intresserar sig för skriftspråksbruk i icke-professionella miljöer, ofta inom familjen och i lokalsamhället. Med förankring i ett omfattande etnografiskt batteri – djupintervjuer, enkätstudier, fotografering, deltagande observation med mera – studeras inom denna riktning, med kontexten som en viktig förutsättning, hur olika skrifthändelsers förekomst och karaktär (den svenska termen efter Ledin, Josephson & Karlsson 2001) är situerade i tid och rum (jfr Barton & Hamilton 1998). Det handlar om hur skriftbruksdagen ur ett *kronologiskt perspektiv* ser ut: vilka skrifthändelser som följer på vilka, vad dessa händelser uträttar relaterat till olika återkommande situationer och i förhållande till varandra.

Jämfört med skrifthändelse är begreppet interaktionshändelse mer komplext. Det rör sig inte bara om en intertextuell relation mellan olika textbaserade händelser (skrift, tal) där nya händelser bygger vidare på tidigare i den löpande kontakten. Det handlar också om en interaktion som (1) kan vara medierad såväl som icke-medierad, och (2) kan föras online såväl som offline i olika forum. Jag kommer att följa det kronologiska flödet mellan olika typer av interaktionshändelser såsom det beskrivs av informanterna och diskutera hur intervjupersonerna upprätthåller kontinuitet (kontinuerlig kontakt) i detta flöde inom ramen för en eventuell strävan efter tillgänglighet (sammanbunden närvaro). Frågan är inte bara *vilka ämnen* som diskuteras och med *vilken frekvens* kontakter tas utan också i vad mån särskilda ansträngningar kan urskiljas kopplat till *valet av kanal*.

Ett begrepp som jag utgår ifrån i beskrivningen av interaktionen genom olika kommunikationsalternativ är *spår*. Begreppet är utvecklat i ett tidigare projekt (Hössjer 2002) och i enlighet med detta närmar jag mig informanternas växling mellan olika kommunikationskanaler utifrån tanken att olika kommunikationsalternativ kan liknas vid ett partitur med olika notsystem – kommunikativa spår – som interaktionen rör sig emellan. Om interaktionen rör sig mellan sms, e-post och Facebook är det enligt denna terminologi fråga om en interaktion som tar fler spår i anspråk än om kontakten går genom en enda kanal (t.ex. sms). Vad som urskiljs är hur interaktionen rör sig mellan och håller sig inom olika kommunikativa spår och hur denna rörelse samspelar med typen av innehåll som avhandlas och de situationer som interaktionen flätas in i. Jämfört med begreppet kommunikationskanal betonar 'kommunikativt spår' i högre grad en interaktionell aspekt: hur *rörelsen* mellan olika kommunikativa bidrag ser ut inom och mellan olika kanaler inom ramen för den sammanhållande ram som kontakten mellan berörda personer utgör.

En central aspekt för frågan om individers (medierade) tillgänglighet är slutligen vilken koppling som råder mellan spontanitet och rutin i kommunikationen. Det handlar om kopplingen av interaktionen till rutiner för att ta sig till arbetet/skola/universitet och vanor på arbetet/skola/universitet för när olika sysslor skall utföras. Det gäller eftermiddags- och kvällsrutiner som matlagning, plugg och kvällsavkoppling. Begreppet *kronotop (tidrum)* (ursprungligen från Bachtin 1997, 82) har använts för att beskriva en liknande typ av tidsindelning knuten till texter (t.ex. dagscheman) som strukturerar upp (arbets)dagen på byggarbetsplatser, äldreboenden och liknande (Karlsson 2003, 22). Jag kommer att diskutera i vad mån olika tidrum etableras mellan informanterna och hur dessa tidrum i så fall knyts till olika typer av innehåll och ger uttryck för strävan efter tillgänglighet.

Det kan vara viktigt att understryka att den mening som skapas knuten till livsvärlden i en intervjusituation är *retrospektiv*. Denna mening bygger på minnen (Manen 1990, efter Hedelin 2001, 144) och minnen är inte

statiska. Vad det rör sig om är en *fenomenologisk sanning* – inte en empirisk eller en logisk (Barbosa da Silva & Wahlberg 1994). Det handlar om en *personlig föränderlig mening* som intervjupersonerna skapar, prövar och omprövar också i intervjusituationen i förhållande till den sociala ram som personerna uppfattar att handlingarna är en del av. På sådana grunder förmedlas en bild av de normer som jämfört med beteendena i stunden är mer tillbakablickande och mer artikulerad. Denna bild representerar i detta avseende en mer offentlig och redigerad version av informanternas verklighet än den tysta kunskap som informanternas handlingar kan sägas spegla; det senare en form av praktisk kunskap som informanter är bärare av utan att de själva tänker på det (jfr Østbye *et al.* 2003, 123).

Inom ramen för en sådan mer redigerad version av människors vardag kan olika aspekter urskiljas. Det handlar å ena sidan om *registrerande* iakttagelser från intervjuade personer av hur den egna vardagen i yttre mening ser ut, här knutet till ett *kronologiskt perspektiv* (förekomsten av olika kanaler och deras användning, flödet av interaktionshändelser, växlingen mellan kommunikativa spår, förekomsten av olika kronotoper) i analysen. Å andra sidan rör det sig också om mer *socialt-psykologiska* inslag i informanternas berättelser av olika händelser så som dessa ges inre emotiv innebörd genom att knyts till känslor, uppfattningar och liknande (jfr Scheurle 1984, 166), här bundet till vad som beskrivs som ett *intensionsperspektiv* i analysen. Hur tänker och känner individer kring att kommunicera på ett visst sätt i en viss situation och hur förklarar de sitt agerande och sina preferenser? Den följande genomgången bygger på en kombination av dessa aspekter, ett *kronologiskt perspektiv* och *intensionsperspektiv*, där just kombinationen är avsedd att täcka olika skikt av informanternas beskrivna verklighet.

Utifrån ett kronologiskt perspektiv börjar jag med en genomgång av (1) de *kanaler* som intervjupersonerna säger att de använder i den inbördes kontakten i förhållande till den kontext av arbete, studier och fritid som är en del av deras vardag. Därefter sker (2) en genomlysning av olika kanalers *användningsområden*: den typ av ärenden som intervjupersonerna uppger

sig avhandla i olika kanaler med en viss person och den funktion som olika kanaler tillskrivs i kontakten med denna person. Så följer en mer ingående beskrivning (3) rörande *flödet* av olika former av interaktionshändelser. Denna beskrivning innefattar typen av rörelse mellan olika kommunikativa spår i personernas interaktion – i relation till typen av ämnen som avhandlas och pågående aktiviteter som interaktionen griper in i. Slutligen behandlas (4) typen av balans som finns mellan *rutiner* och *spontanitet* i informanternas interaktion.

Kontinuerligt vävs ett intentionsperspektiv in i de redogörelser som ges genom hänvisningar till intentioner, tankar och känslor som informanterna framför kring den kommunikation som realiseras. Utblickar görs också fortlöpande till det bredare material som de närbeskrivna relationerna är en del av.

Analysresultat

Kanaler samt vardagskontext (studier, arbete, fritid)

I båda de här aktuella relationerna (Monas och Dittes respektive Monas och Svantes) bygger interaktionen på att parterna utnyttjar olika kommunikationskanaler (se Tabell 1 nedan). Mona och Ditte använder en bred uppsättning av kommunikationsalternativ. I denna uppsättning ryms textbaserade medier som sms, e-post, meddelande- och chattfunktionerna på Facebook samt pappersbrev/vykort (de två senare alternativen enbart någon enstaka gång). Därtill kommer röstbaserade kontaktytor som telefon och Skype; det senare en form av IP-telefoni med möjlighet till bildåtergivning (Rossi, Mellia & Meo 2009, 131).^{2,3} Det rör sig om såväl synkrona som asynkrona medier och de olika kommunikationsalternativen flätas som jag nedan skall återkomma till samman i kontakten så att interaktionen rör sig mellan sms, e-post, chatt, Skype, telefon etcetera. En liknande variation finns med något undantag (Skype och pappersbrev/vykort) mellan Mona och Svante tillsammans med möjligheten till dialog ansikte mot ansikte. För Mona och Ditte saknas i princip kontakt

ansikte mot ansikte, medan detta slags interaktion i normalfallet regelbundet är möjlig mellan Mona och Svante.

Utnyttjad kanal	Berörda personer
Sms	Mona-Ditte, Mona-Svante
E-post	Mona-Ditte, Mona-Svante
Facebook: meddelande- och chattfunktion	Mona-Ditte, Mona-Svante
Pappersbrev/vykort	Mona-Ditte
Telefon (mobil/fast)	Mona-Ditte, Mona-Svante
Skype	Mona-Ditte
Ansikte mot ansikte	Mona-Svante

Tabell 1. Utnyttjade kanaler i interaktion.

Mona arbetar vid ett universitet med teknikrelaterade frågor som forskare. Under stora delar av dagen sitter hon i sitt arbetsrum vid en dator. Denna arbetssituation samt generellt sett återkommande långa arbetsdagar gör att hon löpande (ibland också kvällstid) är nåbar för e-post (finns även i mobilen) och enkelt kan koppla upp sig på Facebook. Telefonen (mobil) ligger bredvid henne på skrivbordet och Skype finns tillgängligt som program i hennes dator. Fast telefon finns i arbetsrummet. Jämfört med Ditte och Svante är hon den som kontinuerligt har störst tillgång till olika kanaler, även om delar av hennes arbetsdag upptas av handledning, undervisning och möten som begränsar denna nåbarhet. I hemmet (på landet) finns inte något installerat Internet, varför sådan interaktion inte förekommer från Monas sida med denna miljö som bas. Fast telefon finns i hemmet.

Dittes vardag upptas av föreläsningar och under tentamensperioder av mycket egen inläsning (i hemmet: egen lägenhet) samt av deltidsarbete för finansiering av boende. Främst är hon nåbar för familjen när hon är i

lägenheten. Då har hon tillgång till Facebook, Skype och e-post. Hon har visserligen bärbar dator som hon har med sig när hon är i ”skolan”, men det är i första hand när hon är hemma som hon säger sig vara möjlig att nå för familjens medlemmar. Hon har en mobiltelefon som hon använder (sms) också när hon befinner sig i andra kontexter (tunnelbana, caféer, hos vänner, på jobb etc.). De abonnemang som finns för telefoni (stationär telefon och mobil) i Frankrike är dyra. Denna omständighet har gjort att Ditte inte tecknat något abonnemang för fast telefoni samt att mobilsamtal används med försiktighet inom familjen.

Svantes vardag under terminerna präglas av en rörelse mellan hemmet och skolan samt av olika förflyttningar i samband med umgänget med olika kamrater. Han har tillgång till Facebook i mobilen, vilket gör det möjligt för honom att – utöver sms och telefonsamtal – använda mobiltelefonen för detta forum i olika miljöer.⁴ E-post har han genom olika datorer tillgång till på skolan, dock inte under lektionstid, liksom på Monas jobb. E-post finns också i mobiltelefonen.

Dessa grundläggande situationella förutsättningar bidrar till att forma typen av kontakt som uppträder mellan de här aktuella individerna. För Mona som har tillgång till olika kommunikationsalternativ och där arbetet periodvis innebär att hon fortlöpande är nåbar är flera alternativ möjliga. För Ditte är kontakter i annan form än via sms i stort sett begränsade till när hon befinner sig i hemmet. För Svante är det i huvudsak de kommunikationsalternativ som är bundna till mobilen som han är kontinuerligt tillgänglig på (utanför lektionstid).

Användningsområden för olika kanaler

Sms används i kontakten mellan Mona och Ditte för att skicka olika hälsningar (”GODNAAATT!”, ”god morgon”, ”ha en fin dag”), för att ge lägesrapporter (i slutet av en arbetsvecka eller av en helg) om saker som skall hända/har hänt (text och/eller foton) och för att visa uppskattning i största allmänhet (”Älskar dig”).

Kanalen utnyttjas också som instrument för att bestämma tid för interaktion på Skype eller på telefon. Interaktion på Skype är inte lätt att arrangera med de olika verksamheter som i första hand Ditte är inblandad i, vilket sätter sin prägel på delar av den sms-interaktion som uppträder mellan Ditte och Mona. Olika sms går enligt dem båda fram och tillbaka inför flertalet Skypesessioner, där det centrala just är att bestämma en tid för att kunna skypa.

Så som sms används mellan Ditte och Mona rör det sig alltså om en kanal som utnyttjas för både relationsfrämjande och koordinerande ändamål. *Dels* handlar det i meddelandena om att uttrycka närhet (hälsningar, ömhetsbetygelser) och om att förse motparten med löpande information om vad som händer i vardagen, båda aspekterna (närhet och information) som uttryck för relationsfrämjande interaktion och en önskan om att upprätthålla kontakt. Ditte talar om denna interaktion som ett uttryck för en ömsesidig strävan att ”dela liv”. *Dels* handlar det om att skapa förutsättningar för interaktion (koordinering av Skypemöten), men den koordinering det här gäller kan sägas ha en relationsfrämjande inriktning med tanke på att interaktionen faktiskt syftar till att möjliggöra umgänge (Skypesession).

Vad gäller den inbördes sms-användningen mellan Mona och Svante beskriver Mona den som inriktad på vardagskoordinering av transporter och repetitionstider (popband). När hon under intervjuens gång tittar på de sms i sin mobil som faktiskt utväxlas visar det sig emellertid också att en inte obetydlig del av dessa innehåller hälsningar av olika slag: önskingar om god natt och vad som i den inbördes kontakten går under benämningen sms-hugs (kramar via sms) – alltså relationsfrämjande meddelanden. I fråga om godnatthälsningarna skickas de från Svante i flera fall när Svante och Mona båda befinner sig hemma. ”[Mona] Det är rätt lustigt va. Han är liksom i rummet bredvid när han skickar den hälsningen [syftar på ett utpekad sms].”

Svante talar på motsvarande sätt om uppskattande hälsningar i sms och om vardagskoordinering. Koordineringen går ut på att göra upp tider

för att träffas på stan. Liksom för Monas och Dittes del är det fråga om att förbereda inför kommande interaktion i en annan kanal (fysiska möten på stan) men med den skillnaden att träffarna på stan är något mer praktiskt inriktade (uträtta ärenden) än Monas och Dittes umgänge via Skype (jfr nedan i detta avsnitt).

E-post uppträder i båda relationerna företrädesvis som kanal för att skicka länkar och att bifoga texter kopplade till gemensamma intressen. Någon uppenbar systematisk funktionell skillnad kan inte urskiljas i jämförelse med sms, ett förhållande som gäller även för sekundärmaterialet. Det rör sig enligt intervjupersonerna många gånger om meddelanden av samma längd som i sms: ett enkelt ”hej” som skickas inbördes därför att parterna sitter vid datorn och då har e-postprogrammet lätt tillgängligt (jfr även Hössjer 2010).

Mellan Mona och Svante används mediet i flera fall på ett sätt som påminner om chatt. Båda individerna är uppkopplade och skickar korta repliker till varandra. Mona hänvisar till följande dialogkedja som prov på hur interaktionen i sådana lägen kan se ut (Exempel 1 nedan). Dialogen utspinner sig under loppet av en knapp halvtimme. Svante skickar ett mejl med en länk till en låt som han gjort. Efter att ha lyssnat på inspelningen replikerar Mona att låten påminner om musik som är skriven av en kompositör (Carl Barat) som hon gillar, vilket är tänkt som beröm. Kompositören ingår dock i ett band (DPT) som Svante ogillar (”Aaar”). När hon inser det (”Gillar du inte det?”...) pekar hon ut en konkret låt som hon vill att Svante skall lyssna på för att han skall förstå att hon menar kommentaren som något positivt (”Lyssna på Deadwood får du höra”). Uppmaningen följs av en fråga från Svantes sida där han anar att det är så som Monas replik skall uppfattas, vilket han vill få bekräftat (”Det är en bra sak?”); en bekräftelse som han också får (”Ja”). Utbytet avslutas då av en kort medhållande replik från Svante om att en viss likhet kanske trots allt finns mellan de två låtar som diskussionen avser.

Svante: En till låt lite längre. Jag gillar inte min sång eller texten dock, men men.

Mona: Very Carl Barat.

Svante: Hur då?

Mona: Rösten, stilen, allt.

Svante: Aaar.

Mona: Gillar du inte det?

Svante: Nej jag gillar inte DPT. Jag gillar inte deras sound.

Mona: Lyssna på Deadwood får du höra.

Svante: Det är en bra sak?

Mona: Ja.

Svante: Kanske lite lik.

Exempel 1. Interaktion mellan Mona och Svante per e-post.

Den typ av relationsfrämjande dialog som här utspinner sig kan beskrivas som ett slags *mejlchatt*. Interaktionen sker nära nog i realtid med båda individerna omedelbart tillgängliga, där de sitter vid sina datorer och med mejlprogrammen påslagna. Denna dialog motsvaras för Monas och Dittes del närmast av olika brev med funktionen att ”ge ett litet livstecken”. Flera mejl mellan Mona och Ditte innehåller bilder med personliga hälsningar (”puss”) och vad som av Ditte beskrivs som små uppdateringar. Det rör sig om berättelser om vad som har hänt eller som skall inträffa under den närmaste perioden (jfr liknande meddelanden via sms). Någon omedelbar samtidighet rör det sig i dessa fall inte om utan breven skickas med fördröjning (jfr e-post som asynkront medium). Likheten med Monas och Svantes mejlchatt är närmast av funktionellt slag. Det handlar om att dela sådant som på ett relationellt plan är viktigt för berörda personer (ett intresse – jfr Exempel 1 – eller saker som hänt).

Mellan Mona och Ditte används e-posten också för att skicka texter med mer praktisk anknytning till Dittes försörjning: arbetsprov och CV. Att denna användning fyller en viktig funktion framgår av citatet.

[Ditte] Även om man börjar känna folk och man har vänner, men man kanske inte känner att den HÄR människan kan jag lita på och fråga om det här, men har man mejl. Jag vet att jag kan alltid skicka i väg mina grejer till mamma. Hon kan läsa det. Hon kan göra om det, skicka tillbaka det alltså. Jag vet inte. Jag kan känna att det är rent praktiskt sett så är det jätte... det har varit... tack gode Gud för mejlen.

I Monas och Svantes relation finns ingen omedelbar parallell till detta slags medierade hjälp med olika texter. Närmast kommer den läxhjälp som Svante i vissa lägen fått, men denna hjälp har då inte varit bunden till e-post som medium utan utförts ansikte mot ansikte och gällt helt andra ämnen (fysik, matte).

Liksom interaktionen genom e-post aktualiseras dialogen i *Facebooks meddelande- och chattfunktioner* av att programmen är på och att interaktionen av sådana skäl uppfattas som ett naturligt val i en enskild situation. En familjemedlem är inne på Facebook och ser vad någon annan skrivit som han eller hon reagerar på. Det kan vara foton som har lagts upp eller en statusrad som personerna kommenterar. Ibland råkar individerna vara på Facebook samtidigt och det uppstår ett spontant flöde (chatt).

För Dittes del används kanalen i första hand som ett forum för att skriva brev till en väninna (Facebooks meddelandefunktion) eller för att följa interaktionen om pågående inläsning inför olika tentamina (frågor och svar rörande kurslitteratur mellan klasskamrater). Kravet på att vara kontinuerligt aktiv har för hennes del minskat i takt med att hon blivit förtrogen med detta forum. Det rör sig om en arena som gör att hon känner sig mindre ensam när hon är hemma och pluggar. Denna känsla skapas, menar hon, genom den möjlighet arenan potentiellt sett erbjuder till fortlöpande kontakt med klasskamrater och vänner, en möjlighet som i hennes ögon dock inte är liktydig med att ”man ständigt måste vara uppkopplad”.

För Svantes del används Facebook i kontakten med den nära vänkretsen, varför han regelbundet (flera gånger om dagen) är inne på Facebook. På så vis skapas möjlighet till interaktion med Mona som också regelbundet är

inloggad. Interaktionen präglas emellertid ofta av att Svante samtidigt har andra som han interagerar med. Av sådana skäl finns det en fördröjning i interaktionen som gör att gränserna mellan "chattandet" via ett asynkront medium som e-post (jfr Exempel 1) och interaktionen i ett synkront som chattkanalen på Facebook i realiteten flyter samman.

Telefön är ett medium som (jfr abonnemangskostnader i Frankrike) är dyrt att använda i kontakten med Ditte. Det finns dock situationer då kanalen uppfattas som helt nödvändig. I lägen när det uppstår ett problem eller en omedelbar längtan uppfattas telefonen som ett basmedium. Å ena sidan gäller det här att diskutera ett ämne där hörbarheten är viktig – att lösa ett problem – och där det är angeläget att kontakten inte bryts.⁵ Å andra sidan används telefonen också som en direktkanal när det uppstår ett behov av omedelbar kontakt. Detta slags nödinteraktion initieras företrädesvis av Ditte.

[Ditte] Det är så där när jag är trött, alltså alla mina tentor, när jag har sovit fyra timmar per natt i kanske sex dar i sträck och så är jag helt slut och så har jag varit. Men du vet man gör ingenting när det är tentaperiod. Man bara sitter hemma och så går man och gör en tenta och så går man hem. Och då blir det så här "Ehheh eh" /.../ Mamma, mamma... Ja det är det. Det kommer man över ett tag sedan lite i panik, nu måste jag NU liksom.

Möjligheten att direkt kunna få kontakt och höra den andres röst (förutsatt att den andra svarar) och att i realtid kunna avhandla komplicerade frågor ingår i det som i Dittes ögon gör telefonen basal. Liknande berättelser upprepas i sekundärmaterialet. En del intervjupersoner talar om telefonen som en arena som de har för att tala med sin partner på ett särskilt koncentrerat sätt (Hössjer 2010) och därmed om telefonen som en kanal som de anser är speciellt ämnad för problemlösning. Andra talar om en särskild närhet som de tycker uppstår när allt annat är avskalat

utom rösten. ”Du kan bygga en stark intimitet, tycker jag, när du pratar på en vanlig telefon.”

Liksom för kanaler som sms, e-post och Facebooks meddelande- och chattfunktioner rör det sig, inom ovan beskrivna ekonomiska villkor, om en spännsvid i användningsområden som telefonen utnyttjas för. I kontakten mellan Mona och Ditte handlar det som sagt både om att lösa praktiska problem och om att känna närhet. I kommunikationen mellan Mona och Svante är det på motsvarande sätt fråga om att lösa praktiska problem (vardagslogistik) och om att stämma av att allt är som det skall (bygga/upprätthålla relation). Svante berättar om dagliga samtal från Mona när han sitter på bussen hem (ut från stan), där det primära från hennes sida just är att höra att allt är bra. På så vis finns det en likhet i interaktionen mellan de båda konstellationerna (Mona–Ditte, Mona–Svante) som också gäller telefonkanalen. Det handlar om löpande relationsinriktad kontakt med inslag av att göra upp tider för att träffas (koordinering) och att lösa olika praktiska göromål.

Skype är en umgängesform (mjukvarutelefon) som under senare år har blivit vanligare mellan människor. För Mona och Ditte rör det sig om sessioner utan fokus på att uppnå bestämda mål. Det centrala är att vara tillsammans, att umgås, där kontakten så att säga inte rymmer något annat interaktivt mål än att ”bara vara”. Man delar en stund med varandra, vilket formuleras av Mona på följande sätt:

[Mona] Skype är bra om man liksom emotionellt bara saknar varann och bara vill liksom vill vara tillsammans en stund. Då är Skype väldigt bra och när vi då skypar då kan ju hon [Ditte] då hålla på att laga mat va eller sitta och sticka eller liksom göra någonting. Då blir det mer den här känslan att man bara liksom är tillsammans. Och då är det inte så att man sitter och koncentrerat försöker liksom försöker diskutera igenom om det är något problem eller något utan då är det mer så här att prata om ditten och datten.

Ditte visar kläder som hon köpt, går runt med datorn i sin lägenhet så att Mona får se hur lägenheten ser ut. Ditte får hjälp med en stickning. Mona sitter vid skrivbordet i sitt arbetsrum där hon har tillgång till Skype, medan Ditte är hemma och gör något under tiden som sessionen pågår: lagar mat, sminkar sig, sitter i en soffa och sticker. Ditte visar upp ett tentamensbetyg genom den möjlighet som finns i programmet att ta stillbilder. Det rör sig om stunder på 10 minuter eller upp mot en halvtimme eller en timme.

Någon gång har mor och dotter firat födelsedag ihop genom att lägga på en duk med samma tyg, genom att duka med likadant porslin och att fika med samma sorts bakverk för att skapa en situation som så att säga tränger igenom bildskärmen. På så vis görs försök att åstadkomma ett stycke delad verklighet – ett yttre fysiskt delat rum – samtidigt som lokaliteterna (Dittes lägenhet och Monas arbetsrum) ändå är tydligt skilda åt. En informant i sekundärmaterialet talar om den dubbelhet som han känner i förhållande till Skype inför just denna omständighet i umgänget med sin flickvän. Å ena sidan gör det faktum att individerna ser varandra att interaktionen blir lite mer lik ”en sådan där face to face kontakt med lite längre tystnader”. Sporadiska kommentarer fällt genom Skypekanalen under kvällens lopp att jämföra med en situation där individer i en delad fysisk situation ägnar sig åt olika sysslor som då och då avbryts för olika repliker. Å andra sidan skapar denna likhet en annan känsla:

[Det] lägger ju till ett extra lager av frustration och det blir på något sätt som ... Jag vet inte hur jag ska förklara. Det är som någon konstgjord närhet /.../ där du sitter mitt emot personen och kan i stort sett ha den här face to face utbytet men samtidigt så blir det så pass sterilt eftersom du inte har värmen som går med i närheten som är.

Liknande berättelser återkommer hos andra informanter i mitt sekundärmaterial. Intervjupersonerna talar om möjligheter till lugn kontakt ("Det

finns tid för tystnad”) genom att samtalen är gratis och det positiva i att man ser varandra, men samtidigt om en saknad som inte kan tillfredsställas.

Interaktion *ansikte mot ansikte* är i materialet bunden till Mona och Svante. Det handlar om ett samspel i det gemensamma hemmet (t.ex. i köket) som påminner i funktion och karaktär om den typ av kontakt som upprätthålls mellan Mona och Ditte via Skype. Prat och sysslor flätas samman utan något annat givet interaktivt mål än att just vara tillsammans och prata. Till denna interaktion kommer samtal som äger rum på stan när sysslor skall uträttas eller interaktion som sker i samband med läxhjälp. Någon annan kommunikation knuten till en delad fysisk plats nämns inte av Mona eller Svante. Båda parterna talar om att vardagen går omlott och om att man inte träffas särskilt ofta (jfr vidare under Flöde av interaktionshändelser nedan).

Tabell 2 ger en sammanfattande förteckning över olika kanalers användningsområden i de båda relationerna. Som tabellen visar finns en överlappning i funktionen som olika kanaler fyller i förhållande till varandra mellan berörda individer. Vad det också handlar om är att interaktionen cirklar kring annat än praktisk koordinering och innefattar även relationsinriktade ämnen: gemensamma intressen, ömhetsbetygelser, hälsningar och interaktion där umgänget i stunden ingår i det som är centralt.

Kanal	Innehåll/handling	Funktion	Berörda personer
Sms	hälsning	relation	M/D, M/S
	lägesrapport	relation	M/D, M/S
		praktiskt	M/D, M/S
	uppskattning	relation	M/D, M/S
	koordinering	praktiskt	M/D, M/S
	bifoga text (intresse)	relation	M/S

Forts.

Forts.

	umgänge (mejlchatt)	relation	M/S
	texthjälp	praktiskt	M/D
	hälsning	relation	M/D, M/S
	lägesrapport	relation	M/D, M/S
	uppskattning	relation	M/D, M/S
	koordinering	praktiskt	M/D, M/S
Facebook: meddelande- och chattfunktion	lägesrapport	relation	M/D, M/S
	uppskattning	relation	M/D, M/S
	umgänge	relation	M/D, M/S
	koordinering	praktiskt	M/D, M/S
Telefon	lägesrapport	relation	M/D, M/S
		praktiskt	M/D, M/S
	uppskattning	relation	M/D, M/S
	umgänge	relation	M/D, M/S
	problemlösning	praktiskt	M/D, M/S
	koordinering	praktiskt	M/D, M/S
Skype	umgänge	relation	M/D
Ansikte mot ansikte	umgänge	relation	M/S
	läxhjälp	praktiskt	M/S
	koordinering	praktiskt	M/S

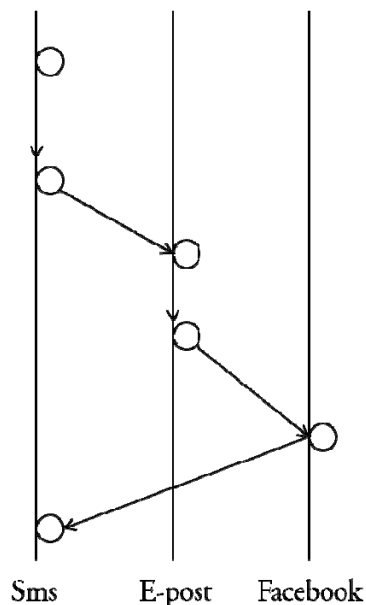
Tabell 2. Användningsområden för olika kanaler. M/D = Mona–Ditte; M/S = Mona–Svante.

Flöde av interaktionshändelser

Den kontakt som är utgångspunkten för de här närstuderade individerna bygger på ett flöde av olika meddelanden. Huvuddelen av detta flöde upprätthålls enligt intervjupersonerna genom asynkrona textbaserade medier som sms, e-post och Facebooks meddelandefunktion (en mejlfunktion), men inslag finns också av synkron kommunikation som chatt (textbaserad) och telefon (röstbaserad) samt av Skype (även bildbaserad) (Mona och Ditte) respektive av samtal ansikte mot ansikte (Mona och Svante). I något enstaka fall skickas ett vykort eller ett pappersbrev till en födelsedag mellan de individer som befinner sig långt från varandra, men huvudintrycket är att interaktionen i betydande avseenden är elektronisk.

För Mona och Ditte utgörs basen i flödet av sms, serier av vad som av Mona och Ditte beskrivs som *små interaktionshändelser* – händelser som enligt Mona inte får ”något djupare intryck”, men som ändå är viktiga som ”fortlöpande kontaktpunkter”. Flödet av sådana händelser består av korta sms-hälsningar, livstecken och uppskattande kommentarer, kompletterat av omfångsmässigt begränsade meddelanden som skickas som e-post eller genom Facebooks meddelandefunktion. I Figur 1 nedan illustreras detta flöde av små händelser i Monas och Dittes kontakt (ringar). De vertikala linjerna står för de olika mediebundna spår som interaktionen rör sig emellan. Pilarna illustrerar rörelsen som går från en händelse till en annan. Tidsaxeln löper vertikalt (uppifrån och ner).

Som figuren vill visa rör det sig här om en interaktion som delvis håller sig inom ett kommunikativt spår (sms-spår) i kontakten mellan Mona och Ditte, men som också delvis rör sig mellan olika spår: från interaktion via olika sms (2 meddelanden), till e-post (2 meddelanden) och sedan med fortsatt kontakt i Facebook (1 meddelande) som besvaras genom sms (1 meddelande). Det börjar med ett meddelande från Mona som besvaras av Ditte (ej angivet i figuren). Inte i något fall rör det sig här om en växling där en och samma person upprepade gånger står för flera inlägg i rad utan att motparten svarar, även om den typen av interaktion i begränsad skala förekommer i materialet.

Figur 1. Flöde av små interaktionshändelser som rör sig mellan olika kommunikativa spår i kontakten mellan Mona och Ditte.

Något entydigt samband kan inte urskiljas mellan valet av ämne och kopplingen till ett visst kommunikativt spår i kontakten mellan Mona och Ditte. Sms är inte den enda kanalen som används för att skicka hälsningar och livstecken. E-post är inte det enda kommunikationsmediet som utnyttjas för att skicka länkar. Det rör sig inte heller om ett svar som automatiskt ges i samma medium som närmast föregående meddelande. Växlingen mellan kommunikativt spår kan inte heller sägas vara bunden till byte av fokus inom ett givet ämne (t.ex. från redogörelser i sms till problemdiskussioner per e-post). Något i stunden kommer emellan som gör att intervjupersonerna svarar i en ny kanal. Valet av kanal samspelar enligt parterna snarare med vilken kanal som för tillfället finns till hands eller med vilken aktivitet som pågår. Och eftersom sms (genom mobiltelefoner som individerna bär med sig/har bredvid sig) är den kanal som båda parterna löpande har tillgång till har det utvecklats en praxis där det

i första hand är sms som används för att skicka hälsningar och livstecken inom ramen för en vardaglig relationsinriktad dialog. När e-posten är på kan det hända att individerna skickar ett foto eller en liten hälsning ("Puss", "Hur mår du?", "Hur känner du dig?"). På motsvarande sätt kan en chatt spontant uppstå när någon ser att den andra personen också är inloggad (Facebook). Någon av parterna skickar en kort fråga "Hej Ditte! Sitter du och pluggar nu?" och så är dialogen igång. På så sätt finns det ett löpande huvudsakligen asynkront flöde i vardagen anpassat efter en praxis som har uppstått och de kanaler som finns tillgängliga som rör sig mellan några olika kommunikativa spår.

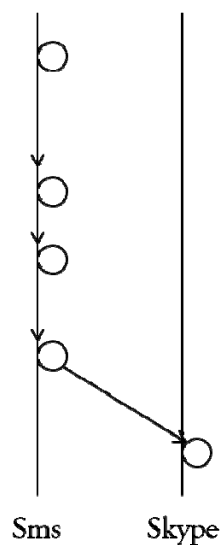
I detta flöde uppstår med jämna mellanrum en längtan efter att "prata", det vill säga att kommunicera synkront genom Skype (företrädesvis) eller per telefon.

[Ditte] Man känner så här OK nu har det gått så pass lång tid sedan man pratade med varann och så försöker man att få till det med sms. "Kan vi prata nu?" Nej det kan vi inte för jag är på ett café ute där och jag gör de och de sakerna och sen så OK vi försöker i morgon och så funkar inte den dagen efter heller.

Ett sådant behov kan också uppstå när Mona och Ditte diskuterar ett problem. Längden på sms:en förlängs och någon av parterna kommer till en punkt när hon upplever att kanalen inte räcker till. Situationen pekar på hur mediers tekniska egenskaper kan ingå som en aspekt av hur interaktionen rör sig mellan olika kanaler.

[Mona] Du ser [pekar på en lista av sms i mobilen] det är långa sms och att vi börjar diskutera lite bekymmer som måste lösas så här. Och då då går vi över till att prata i telefon här va. Det blir för krångligt det här. Du ser. Det börjar bli så här långa sms:en nu va och så. Och då gäller det att hitta någon tid där man kan vara samtidigt igen på telefonen va.

I dessa lägen intensifieras interaktionen. Ett relationsinriktat vardagligt flöde övergår i ett koordinerande. Övergången från asynkron till synkron kommunikation i citatet kan beskrivas som ett skifte av fokus där det handlar om en önskan om att mer ingående kunna behandla en aspekt av ett givet ämne. I citatet gäller det Dittes studier som enligt Mona fordrar muntlig telefondialog för att kunna lösas. Men det förekommer också växling mellan interaktionshändelser som inte på detta sätt tydligt kan knytas till ett skifte av fokus inom ett ämne (från berättelse till problemlösning). I Figur 2 (jfr även efterföljande citat) visas hur en kedja av koordinerande interaktionshändelser håller sig inom ett enda spår (sms) i kontakten mellan Mona och Ditte, men så småningom övergår till ett annat önskat spår (här: Skype). Interaktionen börjar med ett sms från Ditte (framgår ej av figuren). Också här rör det sig om en växling där individerna turas om att stå för de olika inläggen.

Figur 2. Intensifierad koordinerande interaktion i ett spår övergår i ett annat i kontakten mellan Mona och Ditte.

Som figuren (och efterföljande citat) antyder utväxlas serier av sms med syftet att hitta en tid för socialt umgänge där syftet är att vara tillsammans och prata. Målet i detta fall liksom i telefonexemplet ovan är dock att få till stånd ett möte i realtid. Skype och telefon har det gemensamt att de representerar interaktionshändelser som enligt Mona och Ditte är större än de i sms, e-post och på Facebook. Denna värdering tycks hänga samman med de förberedelser som krävs.

[Mona] Med Skype då kanske man har skickat en sju åtta sms först för att få till den där Skypningen va och så blir det då det här tillfället då man sitter och pratar och då blir det liksom ett mer inramat ögonblick eller vad man ska eller vad man säger en inramad händelse som man kanske som fastnar i minnet som en enskild händelse på ett annat sätt.

Denna uppfattning kan även relateras till den typ av delat nu och den närhet (via t.ex. Skype) som vi tidigare sett uppstår genom samtidigheten i situationen när dessa möten kommer till stånd. Mona följer med Ditte runt i lägenheten, hjälper henne sticka, ser på när Ditte sminkar sig, tröstar henne när hon gråter. Båda parterna har samtidig tillgång till det som händer och livet flätas i någon mening samman genom den tillgång till en och samma situation som parterna har. Denna delade närvaro bidrar till att denna typ av händelse uppfattas som större än exempelvis ett sms.

En längtan efter delade stunder uttrycks av både Mona och Ditte i olika omgångar av intervjuerna. I grunden finns en mer eller mindre uttalad önskan att få de enskilda livet att haka i varandra (jfr citat från Ditte i föregående avsnitt). I det ljuset kan man se en kontinuitet som finns mellan enskilda interaktionshändelser, vilka växer ut till serier av interaktionskedjor. Det rör sig enligt intervjupersonerna huvudsakligen om ett delande genom små interaktionshändelser – ett livstecken, ett tips på en länk, ett uppvisande av ett betyg, en hälsning eller en uttryckt uppskattning – där valet av kanal styrs av det kommunikationsalternativ som finns tillgängligt och den aktivitet som pågår. Men det rör sig också om

interaktionshändelser som utspelar sig via telefon eller Skype, vilka i egen- skap av större interaktionshändelser stannar kvar i minnet på ett särskilt sätt (jfr citat av Mona ovan). En betydande skillnad kan här märkas rörande den inbördes roll som telefon och Skype fyller i förhållande till varandra (jfr föregående avsnitt) inom ramen för flödet av interaktionshändelser.

Telefon som kanal används som sagt företrädesvis när det är frågan om att diskutera ett ämne där hörbarheten är viktig och där det är ange- läget att kontakten inte bryts (t.ex. diskussion och problemlösning). Skype utnyttjas när umgänget är det centrala. Telefonen kan också fungera som en direktkanal när man inte orkar med koordinering utan känner ett behov av omedelbar kontakt.

Detta slags nödinteraktion initieras företrädesvis av Ditte. För Monas del är interaktionen oftast uppgjord i förhand och pekar på att individu- ella preferenser kopplat till synen på enskilda medier ingår som en aspekt i hur flödet ser ut.

[Mona] Det är inte så att jag liksom bara ringer henne på vinst och förlust. Det gör jag ju inte utan vi har ju oftast gjort upp på sms om vi ska prata vid. Du ser liksom "Ring mig nu" [pekar på texten i ett sms], liksom så att hon är beredd på att jag ringer och om hon inte är beredd då ringer jag inte liksom för att om jag inte får något svar. Sms:et används för att liksom förbereda så att vi ska vara synkade lik- som när vi nu ska prata.

På så sätt rör det sig om en böljegång av små och stora interaktions- händelser inom ramen för ett större eller mindre antal utnyttjade spår i kontakten mellan Mona och Ditte. Små livstecken i flera olika spår över- går i en intensifierad koordinerande dialog (företrädesvis via sms) med målet att skapa förutsättningar för en större interaktionshändelse via Skype eller per telefon. När ett sådant möte väl ägt rum kan det följas av en av- rundande kommentar ("det var så skönt att prata med dig lite") innan flödet mattas av och övergår i sms, e-post-meddelanden och kontakter via

Facebook. Så uppstår en ny längtan efter mer direkt kontakt följt av en ny koordinering och kontakt via Skype. Denna böljegang löper enligt mor och dotter i cykler om någon eller några veckor med i stort sett dagliga sms och meddelanden via e-post eller via Facebooks meddelandefunktion som skickas inom loppet av några dagar. Därtill kommer chatt som uppstår något mer sporadiskt när båda personerna samtidigt är inloggade på Facebook.

Också för Mona och Svante utgörs basen i kontakten av serier av små interaktionshändelser bestående av sms i form av korta hälsningar, livstecken och uppskattande kommentarer kompletterat av meddelanden som skickas som e-post eller genom Facebooks meddelandefunktion. Dagliga (korta) samtal när Svante är på väg hem från skolan varvas med sms innehållande hälsningar (jfr tidigare omtalade sms-hugs, god natt etc.) och praktisk information (rörande skolan, musikrepetitioner, övernattningar hos kompisar i stan osv.). Till detta kommer utbyten via e-post, Facebooks meddelandefunktion eller chatt rörande gemensamma intressen. Liksom i interaktionen med Ditte saknas här en tydlig funktionell skillnad mellan enskilda kanaler i flödet av små interaktionshändelser. Det handlar om en böljegang som inte entydigt kan knytas till att enskilda kanaler används för vissa givna ändamål, men där rörelsen ändå delvis sammanfaller med om interaktionen är asynkron eller inte.

En viktig skillnad gentemot kontakten Ditte – Mona är att Svante och Mona har det gemensamma hemmet som en bas. Enligt Mona är de möjligheter som finns till mer omfattande interaktion ansikte mot ansikte mellan henne och Svante emellertid relativt begränsade. I praktiken menar hon att sådana större interaktionshändelser, där vardagen så att säga stannar upp i ett synkront samtal, inte sker oftare med Svante än med Ditte.

[Mona] Jag menar det är inte ofta som liksom tonårssonen tar sig tid och sitta ner i lugn och ro och prata bara med mamma liksom. Det är inte så ofta. /.../ Det är ju inte en gång i mån... det är ju inte en gång om dan verkligen va. Det är det ju inte. Det kanske är en gång i

veckan. Så det ligger ungefär på samma nivå som hur ofta jag skypar med Ditte faktiskt.

En antydning märks här till att individuella faktorer (Svante som tonårs-son) anges som förklaring till hur flödet av interaktionshändelser tar form, även om mönstret av Mona också knyts till en mer allmän struktur i familjens vardag (liv som går omlott).

[Mona] Han [Svante] bor hemma, men han har så mycket med sitt och jag har mycket med mitt och. Det är inte många tider som... Vi går omlott hemma liksom så att egentligen är det lika svårt för oss att hitta någon tid som det är som det är med Ditte.

Inom dessa ramar påminner interaktionen (ansikte mot ansikte) med Svante enligt Mona om den typ av kommunikation Mona har via Skype med Ditte. Det gäller både typen av samtal och den tid som faktiskt finns för sådant umgänge. Också samtal i hemmet mellan Mona och Svante kontextualiseras av olika sysslor (jfr Skype). Någon diskar, någon torkar i köket under samtalets gång. Prat och sysslor flätas samman. Basen i kontakten utgörs i övrigt av sms, mobilsamtal, mejl och chatt. Dessa kontaktytor samspelar med interaktion via telefon och med samtal ansikte mot ansikte där inte minst relationsinriktade ämnen (intressen och liknande) spelar en framträdande roll (jfr tidigare avsnitt).

[Mona] Ja, ja, när jag tänker efter är det ju konstigt att ett barn bor jättelångt bort och ett barn bor hemma i huset och ändå ser kontakterna GANSKA lika ut va, att det ändå bygger på det här flödet av sms och telefon och mejl liksom.

En skillnad vad gäller det synkrona umgänget är att samtalen för Mona och Svante som regel uppstår spontant. Därmed saknas även den typ av intensifierad och koordinerande interaktion (via sms) som vi tidi-

gare sett föregår ett Skypemöte i flödet av små och stora interaktionshändelser mellan Mona och Ditte. En annan olikhet är att den potentiella möjligheten till kontakt gör att Mona och Svante inte uttrycker samma frustration över att inte kunna prata och att umgås (Svante: ”Man vet ju att möjligheten finns”). Mona och Svante beskriver inte heller de dagliga telefonsamtalen sinsemellan i termer av större interaktionshändelser. Det rör sig här om återkommande samtal som följer en daglig rutin (ungefärlig tidpunkt). Dessa samtal föregås inte av någon omfattande koordinering som skapar en känsla av ett inramat unikt ögonblick och de är också mycket korta.

Som stora interaktionshändelser upplevs företrädesvis röst- och bildbaserade kontaktytor, liksom interaktionen ansikte mot ansikte. Dock finns en interaktiv–innehållslig komponent kopplad till typen av kontakt som inverkar på om enskilda samtal klassas på detta vis. Viktigt tycks i båda relationerna vara samspelet med huruvida händelsen av berörda parter *konstrueras* som exklusiv genom bestämda beteenden, exempelvis i form av olika förberedelser (jfr förberedande sms mellan Mona och Ditte inför t.ex. en Skype-session) och vad samtalen faktiskt behandlar: om de är unika och nu-inriktade eller inte. På sådana grunder tycks de dagliga telefonsamtalen mellan Mona och Svante falla utanför det som uppfattas som en stor interaktionshändelse. De större interaktionshändelser som utspelar sig mellan Mona och Svante begränsas till samtal ansikte mot ansikte i hemmet eller till ärenden ute på stan, där nuet och umgänget som sådant står i fokus. Detta visar sig på ett motsvarande sätt som för Mona och Ditte med Skype och telefon där en central aspekt just är känslan av en exklusiv och unik situation utifrån det delade nuet i stunden.

Rutin och spontanitet

Av framställningen så långt har framgått att kontakten mellan Mona, Ditte och Svante kan beskrivas i termer av ett flöde. Det handlar om en fortlöpande interaktion som upprätthålls och som flyttar sig mellan olika kanaler. Kontakten realiseras efter mönster (praxis) som har utvecklats

mellan berörda individer (jfr tidigare avsnitt) och de kommunikationsalternativ som för tillfället finns till hands.

En fråga som återstår att kommentera är den spänning som råder i detta flöde mellan så kallad *rutiniserad* interaktion och interaktion som är spontan. Huvuddelen av det utbyte informanterna i intensivmaterialet har med varandra är enligt dem av mer eller mindre rutiniserad karaktär i den meningen att interaktionen samspelar med en yttre rytm som finns i vardagen för att realisera kontakten. *En första typ* av sådan interaktion avser meddelanden som skickas vid bestämda tidpunkter. Gemensamt för dessa meddelanden är att de samspelar med en periodicitet som finns i vardagen mellan olika delar av dygnet/dagen – typer av *tidrum* (*kronotoper*) – som förknippas med olika aktiviteter (sömn, arbete, ledighet). Meddelanden (sms) skickas för att säga god natt och/eller god morgon (mer eller mindre dagligen). Interaktionen gör övergången synlig mellan olika delar av dagen/dygnet. Individerna har kontakt och följs på så sätt i någon mening åt från ett tidrum till ett annat. Till gruppen av tidsrelaterade meddelanden kan även föras de meddelanden som skickas av Mona och Ditte i slutet av en arbetsvecka eller av en helg med rapporter om vad som skall hända/har hänt den närmaste perioden (sms, e-post). Hit kan också föras de dagliga telefonsamtal som förs mellan Mona och Svante efter skoldagens slut (markerar övergång från skola till fritid). Också i dessa fall rör det sig om rörelser mellan olika kronotoper som interaktionen synliggör och som individerna kan dela med varandra.

En andra typ av rutinstyrd interaktion kan knytas till vad intervjupersonerna gör och var de befinner sig. Vi har tidigare sett att det i första hand är när Ditte är i hemmet som hon använder sig av Facebook. Hon loggar in som en del i en rutin som hon har när hon kommer hem (till lägenheten) för att sedan ganska snabbt logga ut igen. E-postprogrammet är dock i hemmet löpande påslaget på datorn. Möjligheter till utbyten mellan Ditte och Mona skapas av att parterna sitter vid sina datorer och jobbar inom ramen för sådana rutiner: i Dittes fall när hon befinner sig i hemmet (tentaplugg), i Monas när hon är på arbetet. På motsvarande

sätt kan man säga att förutsättningar för utbyten mellan Mona och Svante skapas av var Mona och Svante är lokaliserade och vad de ägnar sig åt (förflyttningar mellan olika miljöer, sysslor vid dator etc.). Plats- eller aktivitetsrelaterade aspekter styr här alltså delvis hur valet av kommunikationsalternativ i det enskilda fallet ser ut. Liknande berättelser rörande mediebruket återkommer i undersökningens sekundärmaterial. Intervjupersonerna talar om förväntningar som finns på var och hur olika kanaler används i förhållande till aktiviteter som pågår och platser man befinner sig på inom ramen för rutiner som styr individers beteende (Hössjer 2010).

Detta slags plats- och aktivitetsstyrda beteende är i primärmaterialet företrädesvis bundet till e-post och Facebooks mejl- och chattfunktioner. En chatt uppstår när två individer samtidigt visar sig vara inloggade på Facebook och rymmer inom dessa ramar spontanitet. Ett brev skickas som svar på något tidigare sänt. Det rör sig om meddelanden som med större eller mindre intensitet utväxlas under en och samma dag (jfr Exempel 1), ibland med någon dags mellanrum.

En tredje typ av rutinstyrd struktur avser mönstret för hur koordineringen av Skypemöten går till (Mona och Ditte). Det har uppstått en praxis som säger att det i första hand är via sms som denna koordinering realiseras. På motsvarande sätt talar Svante om att koordinering av möten mellan honom och Mona på stan sker enligt en praxis som uppstått, vilken innebär en koordinering i flera steg: först via sms där man gör upp om tid och plats, sedan på den överenskomna platsen om någon är försenad (inte har anlänt) används telefonsamtal för att höra vad den andra blivit av innan man slutligen träffas ansikte mot ansikte.

På så sätt finns det i flödet mellan de här beskrivna relationerna sammantaget en rytm för hur olika meddelanden skickas. Tidsanknutna hälsningar (god natt, god morgon, veckovisa uppdateringar) per sms, e-post och telefon bidrar till att skapa ett gemensamt tidskeende mellan individer som i andra avseenden lever liv vilka är skilda åt. Hälsningarna flätas samman med den interaktion som är mer plats- och aktivitets-

bunden: länkar, ömhetsbetygelser, uppdateringar och information om olika praktiska göromål som skickas per sms, e-post eller via Facebooks meddelandefunktion eller utväxlas som chatt på Facebook. Som helhet rör det sig om ett mer eller mindre kontinuerligt flöde som pekar på en strävan som finns hos berörda parter att vilja dela liv med varandra och att skapa en i någon mening gemensam livsrytm. Också inom ramen för olika mindre interaktionshändelser, vilka på olika sätt är inflyttade i olika rutiner, finns alltså en strävan efter ett delat nu (delat tidrum) att jämföra med det nu som kommer till uttryck i en större interaktionshändelse. Därtill kommer utbyten rörande praktisk information och koordinering av vardag och möten som ytterligare medverkar till en sådan upplevelse. Dock finns också utrymme för situationer som bryter igenom de rutiner som finns. Vi har tidigare sett att Ditte beskriver hur hon ringer från sin mobil när hon känner ett omedelbart behov av kontakt.

Diskussion

I dagens samhälle har det blivit allt vanligare med ett distribuerat umgänge, en medierad interaktion mellan individer som geografiskt befinner sig på olika platser. Umgänget ingår i vad som förknippas med ett modernt familjeliv (Altenstedt 2004, 74; Ballagas *et al.* 2009; Christensen 2008). Familjemedlemmar rör sig mellan olika miljöer. De arbetar, studerar, ägnar sig åt olika intressen och har en vardag som på olika sätt går omlott (Berggren 2000; Nilsson 2000; Redelius 2002).

En utbredd uppfattning i den forskning som finns om distribuerat umgänge (byggt på mobiltelefoni) är att interaktionen mellan familjemedlemmar går ut på att koordinera vardagen. Det handlar om sådant som att handla mat och att bestämma eller ändra överenskommelser av olika slag (Haddon 2004; Ling 2004; Southerton 2003; 2006; Wajcman 2008). I den genomgång som jag gjort i denna artikel har en delvis annan bild framkommit. Med utgångspunkt i en rik beskrivning (thick description) av tre individers inbördes distribuerade umgänge (i två relationer), inom ramen för ett större intervjumaterial, har mönster lyfts fram som

talat för att mer komplexa strukturer råder för hur distribuerat umgänge i en familjekontext kan se ut.

För det första tycks interaktionen inte fylla den ensidigt koordinerande funktion som tidigare forskning knuten till mobiltelefoni gör gällande. Förutom koordinerande inslag i interaktionen sker ett utbyte där individer uppdaterar varandra om detaljer, ventilerar problem och uttrycker känslor. Denna relationsinriktade interaktion tillskrivs i den här genomförda närstudien av berörda individer en betydligt viktigare funktion än vad som antyds i tidigare forskning. Det rör sig om ett mer eller mindre kontinuerligt flöde som pekar på en strävan hos berörda parter att vilja dela liv med varandra och att skapa en i någon mening gemensam livsrytm. Fram träder *delade stunder av nu* som uppnås genom stora interaktionshändelser (telefon, Skype, ansikte mot ansikte), men också ett *delat tidsskeende* (morgon, kväll, arbetsvecka, helg etc.) som intervju-personerna synliggör inför varandra genom sms, e-post och liknande små interaktionshändelser. Mot denna bakgrund kan man hävda att det i båda relationerna finns ett kontinuerligt flöde (continuous conversation) och en sammanbunden närvaro som i väsentliga avseenden är inriktade på att upprätthålla, främja och utveckla relationen.

För det andra tycks inte interaktionen vara så ensidigt bunden till en enda kanal som man kan få intrycket av genom den fokusering på mobiltelefoni som hittills rått i många studier rörande familjemedlemmars inbördes interaktion (jfr översikt i Christensen 2008 och i Wajcman, Bittman & Brown 2008). Genom denna fokusering på ett enda kommunikationsmedium konstrueras mer eller mindre uttalat bilden i tidigare forskning av att andra medierade kommunikationsformer intar en undanskymd roll. I kontrast till denna bild rör sig kontakterna för de här studerade individerna mellan *olika* kommunikationsalternativ, där *olika* kanaler samverkar till att interaktionen kan upprätthållas. Interaktionen rör sig mellan *olika* kommunikativa spår där valet av kanal samspelar med var personerna befinner sig och vilka aktiviteter som för tillfället pågår. Därtill kommer tekniska egenheter hos ett

kommunikationsalternativ som gör att en enskild individ kan föredra att använda/inte använda ett medium i ett visst läge samt sådant som huruvida exempelvis e-post finns i mobilen eller inte. Såväl funktionella och situationella som tekniska aspekter finns alltså med i hur flödet realiseras i ett dynamiskt och komplext samspel. Det rör sig alltså om ett betydligt mer mångfacetterat samspel mellan olika aspekter än de mer renodlat tekniska komponenter kopplade till mediernas inneboende egenskaper som diskuteras av Feaster (2009) samt Ramirez *et al.* (2008).

Som stora interaktionshändelser upplevs företrädesvis röst- och bildbaserade kontaktytor, liksom interaktionen ansikte mot ansikte, där känslan av ett delat nu är särskilt framträdande. Att interaktion är synkron tycks dock inte vara det enda avgörande för att interaktionshändelser klassas som stora. Det finns också en interaktiv–innehållslig komponent kopplad till om interaktionen framstår som exklusiv (förberedd) och icke-rutinartad (ej återkommande innehåll). Annat än rent tekniska faktorer inverkar alltså också på hur enskilda interaktionshändelser uppfattas som mer eller mindre genomgripande; detta i linje med interaktionens dynamiska och komplexa karaktär.

För det tredje slutligen framträder i undersökningen inte heller den tydliga skillnad som man kanske skulle kunna vänta i typen och graden av medierad kontakt mellan människor som mer stadigvarande är fysiskt skilda åt (Mona och Ditte) och de som också regelbundet träffas ansikte mot ansikte (Mona och Svante). Samma grundstruktur återkommer i materialet i flödet mellan vad som av de här uppmärksammade individerna beskrivs som små och stora interaktionshändelser. Basen utgörs av interaktionen genom sms, e-post och Facebook (små händelser), som avlöses av större händelser vilka utspelar sig genom Skype/telefon (Mona och Ditte) eller ansikte mot ansikte (Mona och Svante). Denna struktur återkommer oberoende av om interaktionen som helhet är mer eller mindre ensidigt medierad och pekar på den centrala roll som medierad interaktion i det moderna samhället fyller i människors privatliv.

Interaktionen i artikeln har belysts i första hand med utgångspunkt i två relationer, men också diskuterats i förhållande till ett omfattande material som vilar på en större grupp individers erfarenheter. Målet har varit att ge en konkret och fyllig bild (thick description) av människors mediebruk relaterat till vardagens miljöer och aktiviteter. På denna grundval vill artikeln medverka till kunskap som belyser den komplexitet som i dagens samhälle genomsyrar människors användning av skiftande kommunikationsalternativ i olika situationer.

Amelie Hössjer är docent och lektor vid Institutionen för informatik och media vid Uppsala universitet. Hennes forskningsområden rör redaktionellt tidningsarbete och medieutveckling kopplat till frågor om vad som styr växlingen mellan kommunikationsmedier i olika miljöer. Andra områden är budskapsproduktion i bilder samt kommunikation i organisationer inriktade på barns fritidsverksamhet.

Kontakt: amelie.hossjer@im.uu.se

www.im.uu.se/om-oss/Personalpresentationer/H-N/Amelie_Hossjer/

Notes

1. Fokus i diskussionen ligger på vad skillnaden i graden av medierad kontakt betyder för den studerade medieanvändningen. Jag vill mot denna bakgrund undvika att alltför många andra parametrar i hur kommunikationen inramas (vuxen-barnrelation gentemot syskonrelation, grad av renodlad medierad dialog etc.) blandas in i analysen.
2. Skype är ett program som möjliggör gratis interaktion på Internet i realtid (Rossi, Mellia & Meo 2009, 131). Därtill kommer möjlighet till textbaserad chatt och till att ta stillbilder.
3. Någon gång utnyttjas även Skypes chattfunktion.
4. Det var bara Mona och Svante som vid undersökningstillfället hade tillgång till e-post i mobilen.
5. Driftstörningar är vanliga vid Skypekontakter enligt Mona.

References

- ALTENSTEDT, JOHANNA P. (2004). *Den sociala offentligheten: en mediepédagogisk studie av den reflexiva familjen och internet*. (Licentiatuppsats, 2004:5). Luleå: Luleå tekniska universitet. <<http://epubl.luth.se/1402-1757/2004/05/>> [2012-08-27]
- BACHTIN, MICHAÏL (1997). *Det dialogiska ordet*. Översätt. Johan Öberg. 2 uppl. Gråbo: Anthropos.
- BALLAGAS, RAFAEL ET AL (2009). "Family Communication: Phone Conversations with Children." *Proceedings of the 8th International Conference on Interaction Design and Children 2009, ACM*. 321–324.
- BARBOSA DA SILVA, ANTÓNIO & VIVAN WAHLBERG (1994). "Vetenskapsteoretisk grund för kvalitativ metod." *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Red. Bengt Starrin & Per-Gunnar Svensson. Lund: Studentlitteratur.
- BARTON, DAVID & MARY HAMILTON (1998). *Local Literacies: Reading and Writing in One Community*. London & New York: Routledge.
- BELLANDER, THERES (2010). *Ungdomars dagliga interaktion: en språkvetenskaplig studie av sex gymnasieungdomars bruk av tal, skrift och interaktionsmedier*. (Avhandling). (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet; 84). Uppsala: Institutionen för nordiska språk. Även tillgänglig som: <<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:359585>> [2012-08-27]
- BENGTSSON, STINA (2007). "Vardagens symboliska rum: hemmet, medierna och vardagens transformationer." *Nordicom Information* 29(4): 35–46.

BERGGREN, LEIF (2000). "Jamen pappa du är ju löpare! Om den villkorade fritiden som tummelplats för växande." *Fritidskulturer*. Red. Leif Berggren. Lund: Studentlitteratur. 31–65.

BJAR, LOUISE & CAROLINE LIBERG (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.

BYAM, NAOMI S. (2011). "Concerns about Mobile Phones: A Cross-national Study." *First Monday* 16.8.
<<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/3335>> [2012-08-27]

CHRISTENSEN, TOKE HAUNSTRUP (2008). *Informations- og kommunikationsteknologi i familiens hverdag*. (Avhandling). Institut for Planlægning, Innovation og Ledelse: Danmarks Tekniske Universitet. Även tillgänglig som:
<[http://orbit.dtu.dk/en/publications/informations-og-kommunikationsteknologi-i-familiens-hverdag\(fcc1664f-7d7c-4025-b9f6-c598d0c5f7e6\).html](http://orbit.dtu.dk/en/publications/informations-og-kommunikationsteknologi-i-familiens-hverdag(fcc1664f-7d7c-4025-b9f6-c598d0c5f7e6).html)> [2012-08-27]

CHRISTENSEN, TOKE HAUNSTRUP (2009). "'Connected Presence' in Distributed Family Life." *New Media & Society* 11.3: 433–451.

CUTLER, RICHARD H. (1995). "Distributed Presence and Community in Cyberspace." *Interpersonal Computing and Technology: An Electronic Journal for the 21st Century* 3.2: 12–32.

DENZIN, NORMAN K. (1989). *Interpretive Interactionism*. (Applied Social Research Methods Series). Newbury Park, Calif.: Sage.

EDLUND, ANN-CATRINE, EVA ERSON & KARIN MILLES (2007). *Språk och kön*. Stockholm: Norstedts.

FEASTER, JOHN CHRISTIAN (2009). "The Repertoire Niches of Interpersonal Media: Competition and Coexistence at the Level of the Individual." *New Media & Society* 11.6: 965–984.

FIGESE, BARBARA H. ET AL. (2002). "A Review of 50 Years of Research on Naturally Occurring Family Routines and Rituals: Cause for Celebration?" *Journal of Family Psychology* 2002 16.4: 381–390.

- FINDAHL, OLLE (2009). *Svenskarna och Internet*. World Internet Institute. <https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_Internet_20091.pdf> [2012-08-16]
- GEERTZ, CLIFFORD (1973). *The Interpretation of Cultures. Selected Essays*. New York: Basic Books.
- GOODWIN, MARJORIE HARNESS (2007). "Occasioned Knowledge Exploration in Family Interaction." *Discourse & Society* 18.1: 93–110.
- HADDON, LESLIE (2004). *Information and Communication Technologies in Everyday Life: A Concise Introduction and Research Guide*. Oxford: Berg.
- HEATH, SHIRLEY (1983). *Ways with Words: Language, Life and Work in Communities and Classrooms*. Cambridge: Cambridge UP.
- HEDELIN, BIRGITTA (2001). "Att studera livsvärlden: reflektioner kring kvalitativ forskning." *Psykosocialt perspektiv på lidelse. Dokumentasjon fra forskningskonferanse innen UNISKA nettverket*. Red. Jan Kåre Hummelvoll, Arild Granerud & Elisabeth Severinsson. Rapport nr. 10, 2001. Høgskolen i Hedmark. 37–154..
- HOLLOWAY, IMMY (1997). *Basic Concepts for Qualitative Research*. London: Blackwell Science.
- HÖSSJER, AMELIE (2002). *Former för dialog och beslut: om växling mellan kommunikationsformer och bruk av media i redaktionellt tidningsarbete*. (Rapportserie IPLAB-206. Technical report TRITA-NA-P0301, NADA). Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan.
- HÖSSJER, AMELIE (2010). "När jag vill tala till punkt väljer jag e-post": om pars bruk av medier i privat interaktion. (Research Report 2010:1 Uppsala University Department of Informatics and Media. ISSN 1403-7572). Uppsala: Uppsala universitet.
- KARLSSON, ANNA-MALIN (2003). *Skrift och texter på bygget: en undersökning av vad och hur några byggnadsarbetare läser och skriver, verbalt och visuellt, i sitt arbete*. (Rapporter från projektet Skriftbruk i arbetslivet, Rapport 2, 2003). Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet.
- LAFORST, MARTY (2002). "Scenes of Family Life: Complaining in Everyday Conversation." *Journal of Pragmatics* 34.10–11: 1595–1620.

LEDIN, PER, OLLE JOSEPHSON & ANNA-MALIN KARLSSON (2001). *Skriptbruk i arbetslivet*. (Bilaga till projektansökan till Vetenskapsrådet). Stockholms universitet. <www.nordiska.su.se/skriftbruk/projbesk.pdf> [2002-12-15]

LENHART, AMANDA ET AL. (2010). *Teens and Mobile Phones*. (Pew Internet & American Life Project). <<http://www.pewinternet.org/REPORTS/2010/TEENS-AND-MOBILE-PHONES.ASPX>> [2012-08-27]

LICOPPE, CHRISTIAN (2004). "Connected' Presence: The Emergence of a New Repertoire for Managing Social Relationships in a Changing Communication Techno-*scape*." *Environment and Planning D: Society and Space* 22: 22135–22156.

LING, RICHARD (2004). *The Mobile Connection: The Cell Phone's Impact on Society*. San Francisco: Elsevier Inc. & Morgan Kaufmann Publishers.

VAN MANEN, MAX (1990). *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. London, Ontario: The Athlouse Press.

NAVARRO, VIJA & LANA F. RAKOW (1993). "Remote Mothering and the Parallel Shift: Women Meet the Cellular Telephone." *Critical Studies in Mass Communication* 10.2: 144–157.

NILSSON, PER (2000). "Idrott och modernisering". *Fritidskulturer*. Red. Leif Berggren. Lund: Studentlitteratur. 366–386.

PONTEROTTO, JOSEPH G. (2006). "Brief Note on the Origins, Evolution, and Meaning of the Qualitative Research Concept 'Thick Description'." *The Qualitative Report* 11.3: 538–549.

PONTEROTTO, JOSEPH G. & INGRID GRIEGER (2007). "Effectively Communicating Qualitative Research." *The Counseling Psychologist* 35.3: 404–430.

RAMIREZ, ARTEMIO JR. ET AL. (2008). "Revisiting Interpersonal Media Communication: The Gratification Niches of Instant Messaging, E-Mail, and the Telephone." *Communication Research* 35: 529.

REDELIUS, KARIN (2002). *Ledarna och barnidrotten: idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. (Studies in Educational Sciences 55). Stockholm: HLS Förlag.

- ROSSI, DARIO, MARCO MELLIA & MICHELA MEO (2009). "Understanding Skype Signalling." *Computer Networks* 53.2: 130–140.
- RYLE, GILBERT (1971). *Collected Papers. Vol. II, Collected Essays, 1929–1968*. London: Hutchinsons.
- SCHEURLE, HANS JÜRGEN (1984). *Die Gesamtsinnesorganisation. Überwindung der Subjekt-Objekt-Spaltung in der Sinneslehre. Phänomenologische und erkenntnistheoretische Grundlagen der allgemeinen Sinnesphysiologie*. 2a uppl. Stuttgart & New York: George Thieme Verlag.
- SCHWANDT, THOMAS A. (2007). *The SAGE Dictionary of Qualitative Inquiry*. 3e uppl. Thousand Oaks, CA: Sage.
- SOUTHERTON, DALE (2003). "'Squeezing Time': Allocating Practices, Coordinating Networks and Scheduling Society." *Time & Society* 12.1: 5–25.
- SOUTHERTON, DAVID (2006). "Analysing the Temporal Organization of Daily Life: Social Constraints, Practices and their Allocation." *Sociology* 40.3: 435–454.
- SUTHERS, DANIEL & RICHARD MEDINA (2011). "Tracing Interaction in Distributed Collaborative Learning." *Analyzing Interactions in CSCL, Computer-Supported Collaborative Learning Series* 12.3. Eds. Sadhana Puntambekar, Gijbert Erkens & Cindy Hmelo-Silver. Springer. 341–366. DOI: <10.1007/978-1-4419-7710-6_16> [2012-08-27]
- TURKLE, SHERRY (1995). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York: Simon and Schuster.
- VAN VOORHIS, FRANCES L. (2011). "Engaging Families in Student Homework: Action Steps for Educators." *Promising Practices for Family Engagement in Out-of-School Time*. (Family-School-Community Partnerships). Red. Holly Kreider & Helen Westmoreland. Information Age Publishing. 3–20.
- VESTBY, GURI M. (1996). "Technologies of Autonomy? Parenthood in Contemporary 'modern times'." *Making Technology Our Own? Domesticating Technology into Everyday Life*. Red. Merete Lie & Knut H. Sørensen. Oslo: Scandinavian University. 65–90.

WAJCMAN, JUDY (2008). "Life in the Fast Lane? Towards a Sociology of Technology and Time." *British Journal of Sociology* 59.1: 59–77.

WAJCMAN, JUDY, MICHAEL BITTMAN & JUDITH E. BROWN (2008). "Families without Borders: Mobile Phones, Connectedness and Work-Home Divisions." *Sociology* 42.4: 635–652.

ØSTBYE, HELGE ET AL. (2003). *Metodbok för medievetskap*. Malmö: Liber.